بسم الله الرحمن الرحيم

BAR
COUNCIL
MALDIVES

ނަންބަރު: 480/PR/2025/1

ނޫސް ބަޔާން

ޤާނޫނު ނަންބަރު: 22/2010 (ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކޯޓުތަކުގެ ޤާނޫނު)އަށް 5 ވަނަ އިޞްލާޙު ގެނައުމުގެ ބިލު ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުން ފާސްކުރުމާ ގުޅޭ

ދިވެހިރާއްޖޭގެ ބާ ކައުންސިލަކީ ޤާނޫނު ނަންބަރު: 5/2019 (ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޤާނޫނީ ވަކީލުންގެ ޤާނޫނު)ގެ ދަށުން އުފެދިފައިވާ އަމިއްލަ މިނިވަން މުސްތަޤިއްލު މުއައްސަސާއެއް ކަމަށްވެފައި، އެ ޤާނޫނުގެ 7 ވަނަ މާއްދާގެ (ޅ) އަށް ރިޢާޔަތްކޮށްގެން، ޢާންމު މަޞްލަޙަތާ ގުޅުންހުރި ޤާނޫނީ ނުވަތަ ދުސްތޫރީ މައްސަލަތަކާއި ކަންބޮޑުވުންތައް ފާޅުކުރުން، ރައްޔިތުންނާއި މުޖުތަމަޢަށް ހާމަކުރުމަކީ، ބާ ކައުންސިލުގެ ބާރުތަކާއި މަސްއޫލިއްޔަތުތަކުގެ ތެރޭގައި ހިމެނިގެންވާ ކަމެއްކަމުގައި ބަޔާންކޮށްފައި އޮންނަ އުސޫލުގެ މައްޗަށް ބަލައި، ޤާނޫނު ނަންބަރު: 22/2010 (ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކޯޓުތަކުގެ ޤާނޫނު) އަށް ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ ހުޅުދޫ ދާއިރާގެ ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރު އަޙްމަދު ޢަބްދުއްސައްތާރު ޢުބައިދު ހުށަހެޅުއްވި 5 ވަނަ އިޞްލާޙު ގެނައުމުގެ ބިލު، 26 ނޮވެމްބަރު 2025 ވަނަ ދުވަހު ބާއްވާ ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ 20 ވަނަ ދައުރުގެ 9 ވަނަ ޖަލްސާއިން ފާސްކޮށްފައިވާއިރު، އެ ބިލުގައި ހިމެނޭ މައްސަލަތަކާ ގުޅުންހުރި ޤާނޫނީ/ދުސްތޫރީ ބޮޑެތި ކަންބޮޑުވުންތަކެއް މި ކައުންސިލުގެ އެގްޒެކެޓިވް ކޮމިޓީއަށް، ޖުމްލަކޮށް މުޅި ޤާނޫނީ ވަކީލުންގެ ދާއިރާއަށް ކުރިމަތިވާ ކަންބޮޑުވުންތަކެއް، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޖުޑީޝަލް ސަރވިސް ކޮމިޝަނާއި ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ ޖުޑީޝަރީ ކޮމިޓީއާއި ބަންޑާރަނައިބާއި، ޖުޑީޝަލް ސަރވިސް ކޮމިޝަން އަދި ޕްރެޒިޑެންޓްގެ އޮފީހަށް ސިޓީ ފޮނުވައި މި ކައުންސިލުން ހިއްސާކޮށްފައިވާނެއެވެ.

ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުން އެ ފާސްކޮށްފައިވާ ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކޯޓުތަކުގެ ޤާނޫނަށް 5 ވަނަ އިޞްލާޙު ގެނައުމުގެ ބިލަށް ބަލާއިރު އެ އިޞްލާޙު ހުށަހެޅި ސަބަބަކީ އެ އިޞްލާޙުން ޖުޑީޝަލް ކަސްޓަޑީއަށް މަޤާމު ސުޕްރީމް ކޯޓުން ނޮމިނޭޓްކުރާ، ދައުލަތުގެ އެއް ބާރު ގުޅުންހުރި ކަމެއްގައި ޤާނޫނު އިޞްލާޙުކުރާ ބަދަލަކީ، އެ އިޞްލާޙު ގެނެސް ބަދަލުވާ ސަބަބާއި އެ އިޞްލާޙުން ބަދަލުކުރަން ބޭނުންވާ މަޤްޞަދަކީ ކޯޓުތަކުން ރައްޔިތުންނަށް ސާފުކުރުން އިނގޭގޮތަށް ހުރުމަކީ، ދެނެގަތުމަކީ މުޖުތަމަޢުގައި އަމަލުކުރަންވާނެ ގޮތް ކަމުގައި މި ކައުންސިލުން ދެކެމުންދަމެވެ.

ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޖުމްހޫރިއްޔާގެ ޤާނޫނުއަސާސީގެ ހަވަނަ ބާބު (ޢަދުލު އިންސާފު ޤާއިމުކުރުމުގެ ބާރު)ގެ ދަށުން ޤާނޫނުއަސާސީގެ 148 ވަނަ މާއްދާގައި، ދިވެހިރާއްޖޭގެ އެންމެ މަތީ ޝަރުޢީ ސުޕްރީމް ކޯޓާއި ޝަރުޢީ ބާރު އިސްތިޢުމާލުކުރުމުގެ ވަކިން ސާފުކޮށް ބަޔާންކޮށް، އެ ޝަރުޢީ ބާރު އިސްތިޢުމާލުކުރުމުގެ ކަމާއި، ޤާނޫނުން އެކުލަވާލެވޭ ކޯޓުތަކުގެ ދަރަޖަތަކާއި ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުން ޤާނޫނުން ކަނޑައަޅާ، އެ ޤާނޫނުން ޝަރުޢީ ބާރު ބެހިގެންވާ ގޮތް ބަޔާންކޮށްދޭ ކޯޓުތަކާއި އިދާރީ ޒިންމާތައް ޤާއިމުކުރުމާއި، މިގޮތުން އިދާރީ ޝަރުޢީ ބާރު ބެހިގެންވާ ގޮތް ކަނޑައަޅާ ޤާނޫނަކުން ދަރަޖަތައް ކަނޑައެޅުމާއި، ކޯޓުތަކުގެ ވަޒީފާ، ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ޝަރުޢީ ބާރުގެ ދައުރު ހިމެނޭ ގޮތުން މި މާއްދާ މުސްތަޤިއްލުކަމާއި ބެހޭ ގޮތުން މުސްތަޤިއްލުކުރާ ބަޔާންކޮށްފައިވެއެވެ. އަދި، ހަމަ އެ ބާބުގެ 149 ވަނަ މާއްދާގައި، ޤާނޫނުއަސާސީގައި ވަކިވަކިން ޝަރުޢީ ބާރުގެ މަތީ ދަރަޖައިގެ ކޯޓުތަކަށް ޝަރުޢީ ބާރުގެ މައްޗަށް ބޭނުންވާ ފެންވަރުން ބަލައިދިނުން ފޯރުކޮށްދެވޭނެ މަސްއޫލިއްޔަތު އެއްފަދަ ހަމަހަމަ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ދެވަނަ ނަސްކަމާއި ލާޒިމުކުރާ މިންގަނޑު ބަޔާންކޮށްފައިވާއިރު، ހަމަ އެ ބާބުގެ 154 ވަނަ މާއްދާގެ (ހ) ގައި، **ޝަރުޢީ ބާރުން ބޭއްވޭ ސުޕްރީމް މިންގަނޑުތަކާއި އުސޫލުތަކުން ބާރުވެރިކޮށް މަސްއޫލިއްޔަތުތަކާ ހިނގަނީ ޝަރުޢީ ބާރަށް މަޤާމުން ވަކިކުރެވިދާނެ ހާލަތްތަކާ ބައްޓަންކުރެވިފައިވެއެވެ.** އެ މާއްދާގެ (ށ) ގައި، ޝަރުޢީ ބާރަށް މަޤާމުން ވަކިކުރުމާއި ޝަރުޢީ ބާރުގެ މަޤާމަށް އެ މިންގަނޑު ބަޔާންކުރާ ނުވަތަ އެ މަޤާމަށް އެކަށީގެންވާ ފެންވަރު ޖުޑީޝަލް ސަރވިސް ކޮމިޝަނަށް ބަލައި ނިންމާފައިވާ ކަމުގެ އިޞްލާޙު ތަކުރާރުވަމުން އެ ޝަރުޢީ ބާރަށް މަޤާމުން ވަކިކުރުމާއި ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުން ހުށަހަޅައި، މަޖިލީހުގެ ޖަލްސާގައި ބައިވެރިވި ޖުމްލަ މެންބަރުންގެ ތެރެއިން ޢިއްޒަތްތެރި މެންބަރުންގެ އަޣުލަބިއްޔަތުން ފާސްވުމުން ކަމަށް ބަޔާންކޮށްފައިވާއިރު، އޭރުން އަމާޒުކުރެވޭ މާއްދާގެ ތަފްސީލު ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުން ޢާންމުކޮށްފައިވާ ޝަރުޢީ ބާރުގެ ދަރަޖައާއި ޤާނޫނުއަސާސީގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ގޮތުގެ މައްޗަށް ޝަރުޢީ ބާރު ވަކިކުރުމުގައި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކޯޓުތަކުގެ ޤާނޫނަށް އިޞްލާޙު ކުރުމަށް މަޖިލީހުގައި ކަންހިނގާފައިވާ ގޮތް ޤާނޫނުއަސާސީ ކަށަވަރުކޮށްދީފައިވާ ކަމާއި، އަދި ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކޯޓުތަކުގެ

ޤާނޫނަކުން ހުށަހަޅާފައިވާ ޖަވާބުދާރީވުން އިސްލާހަކީ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 148، 149 އަދި 154 ވަނަ މާއްދާއާ ހިލާފު އަދި ޤާނޫނީ އަދި ދުސްތޫރީ ހަމަތަކާ ހިލާފު އިސްލާހުތަކެއްކަމުގައި މި ކައުންސިލުން ދެކެމެވެ.

އަދި، އަމިއްލަ ފަރުދަރުކުވިޔަސް ދައުލަތުގެ ކަމެއް ހިންގުމާ ބަދަލުވުރި މިހާރުވެސް ފަނޑިޔާރުންގެ މަސައްކަތާ ބެހޭ ނުފޫޒު ފޯރުވައިގެން ނުވާނެކަމަށް ބަހާނުކޮށް ދެންނެވުން ބިރުއިން އެ މިނިވަންކަން ރައްކާތެރިކޮށް ނުގެއްލުމަށްޓަކައި ޤާނޫނާ ގަވާއިދުތަކުގެ ފަނޑިޔާރުންނާއި އެހެނިހެން ގޮތްގޮތުންވެސް ދައުލަތުގެ އިދާރާތަކުންނާއި ދައުލަތުގެ ކަންތައްތައް ހިންގުމާ ހަވާލުވެފައިވާ އެންމެހައި މީހުން ކޮޅުޖެހުމަކަށް އެހީތެރިވާނުވާކަމަށް ޤާނޫނުއަސާސީގެ 141 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) އަދި (ރ) ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާތީ، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޝަރުޢީ ދާއިރާގެ ޤާނޫނަށް ގެނެސްފައިވާ އިސްލާހަކީ، ޤާނޫނުއަސާސީގެ 141 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) އަދި (ރ) އާ ހިލާފުވެ ފަނޑިޔާރުންގެ މަސައްކަތާ ބެހޭ ނުފޫޒު ފޯރުވާ ޣައިރު ދުސްތޫރީ އިސްލާހެއް ކަމުގައި މި ކައުންސިލުން ދެކެމެވެ.

ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޝަރުޢީ ދާއިރާގެ ޤާނޫނުގެ 5 ވަނަ މާއްދާގެ (ބ) އަށް ގެނެސްފައިވާ އިސްލާހުގައި، އެ މާއްދާގެ (ށ) އަށް ބަދަލުގެނެސްފައިވާއިރު، އެ މާއްދާގައި ބަޔާންވެގެންވާ ޤާނޫނުއަސާސީގެ އިސްތިސްނާތަކުން 154 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) ގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ އިޖުތިހާދު އެއްވެސް އުސޫލުތަކުގެ ގެނައުމުގެ ނުލަފާ އެ އިބާރާތުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ އިޖުތިހާދު ލިޔުމަށް، މި މާއްދާގެ ދަށުން ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ފަނޑިޔާރުންގެ މަޤާމުން ވަކިކުރުމުގެ މިންގަނޑު ޤާނޫނަކަށް ޤާނޫނު ނަންބަރު: 13/2010 (ދިވެހިރާއްޖޭގެ ފަނޑިޔާރުންގެ ޤާނޫނު)ގެ 26 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) އާއި (ށ) ގައި ކަނޑައަޅާފައިވާ "ހުކުމް އިންސާފުވެރިކަމާއި އިތުބާރުކުރެވޭ" ޖުޑީޝަލް ސަރވިސް ކޮމިޝަނުން ކަނޑައަޅާ ހިލާފުވެގެން ދަރަޖައިގެ ފަނޑިޔާރުން ދެމެހެއްޓޭނެ ދުސްތޫރީ ހަމަތަކާ އެއްގޮތްކަމަކަށް މި ކައުންސިލުން ނުދެކެމެވެ.

ޤާނޫނުއަސާސީގެ 159 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) ގައި ފަނޑިޔާރުންނާ ބެހޭ ޝަކުވާ އުފުލާ ސަބަބުތަކާ ބެލުމާއި، އެ ފިޔަވަޅުތަކާމެދު އަޅަންޖެހޭ ފިޔަވަޅުތައް އެޅުމާއި، މަޤާމުން ވަކިކުރަންޖެހޭ މިހެން ވަކިކުރުމުގެ ހުށަހަޅަންޖެހޭ ފަނޑިޔާރުން އެނގުމާއި މިހެން މަޤާމުން ވަކިކުރުމުގެ ހުށަހެޅުމުގެ ބާރު ޖުޑީޝަލް ސަރވިސް ކޮމިޝަނަށް ދީފައިވާއިރު، ޤާނޫނު ނަންބަރު: 10/2008 (ޖުޑީޝަލް ސަރވިސް ކޮމިޝަނުގެ ޤާނޫނު)ގެ 21 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) ގައި، އެއްބަޔަކު ފަނޑިޔާރަކާއި، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގެ ފަނޑިޔާރުންނާއި، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ކޯޓުތަކުގެ ފަނޑިޔާރުންގެ ޤާބިލުކަމާއި މަސްއޫލިއްޔަތުތަކުގެ ފެންވަރު ވަޒަންކުރުމާއި، ފަނޑިޔާރުން ބާރަށްޓަކައި އުފުލާ ޝަކުވާތަކާ ބެލުމާއި، އެ ފަރާތްތަކާމެދު އަޅަންޖެހޭ ފިޔަވަޅުތައް އެޅުމާއި، މަޤާމުން ވަކިކުރަންޖެހޭ ފަނޑިޔާރުންގެ މައްސަލަ މަޖިލީހަށް ހުށަހެޅުމާއި، ބާރު، ޤާނޫނުއަސާސީން ޖުޑީޝަލް ސަރވިސް ކޮމިޝަނަށް ދީފައިވާ މަސްއޫލިއްޔަތުގެ ދާއިރާގައި ހިމެނޭކަމަށް ބަޔާންކޮށްފައިވާއިރު، ފަނޑިޔާރުން ޖަވާބުދާރީކުރުވުމުގެ ބާރުކަމާއި އިސްލާހުގައި، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ސުޕްރީމް ކޯޓުގައި މުޅި މަސައްކަތުގައި 7 ފަނޑިޔާރުންގެ ތެރެއިން ކޮންމެވެސް 2 ފަނޑިޔާރަކަށް ފަނޑިޔާރުކަމުގެ މަޤާމުގެ ޤަބޫލުކުރުން ފަރާތްތަކެއް ކަމަށް، އެ ފަރާތެއްގެ ކަނޑައެޅި 5 ދުވަހުގެތެރޭ އެކަން ދިވެހިރާއްޖޭގެ މަޖިލީހަށް އެންގުމަށް އެ އިސްލާހުގައި ބައްދަލުކުރުވާފައިވާއިރު އެއީ ޤާނޫނުއަސާސީ އަދި ޖުޑީޝަލް ސަރވިސް ކޮމިޝަނުގެ ޤާނޫނުގައި ކަނޑައަޅާފައިވާ އުސޫލުތަކާ ހިލާފުވެ ފަސްކުރެވޭ އިސްލާހުތަކެއްކަމުގައި މި ކައުންސިލުން ދެކެމެވެ.

ޤާނޫނުއަސާސީގެ 268 ވަނަ މާއްދާގައި، ޤާނޫނުއަސާސީއާ ހިލާފުވާ ގޮތަށް ހަދާ ކޮންމެ ޤާނޫނެއް، ނުވަތަ ޤާނޫނުގެ ބައެއް ވާނީ ބާޠިލު އެއްޗަކަށް ކަމައި، އެގޮތަށް ޤާނޫނެއް، ނުވަތަ ޤާނޫނެއްގެ ބައެއްގެ ބާރެއް ނުހިނގާނޭ ކަމައި، އަދި ޤާނޫނުއަސާސީއާ ހިލާފުވާނަމަ ކުރާ ކޮންމެ ކަމަކީ ބާޠިލު ކަމެއްކަމުގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާތީ، އިސްލާހު ހުށަހަޅާފައިވާ ބިލު، ޤާނޫނުއަސާސީގައި ކަނޑައެޅިފައިވާ ބަޔާންކޮށްފައިވާ ވަރަށް އަސާސީ ކަންކަމާ ހިލާފު ބިލެއްކަމުގައި މި ކައުންސިލުން ދެކެމެވެ.

އެހެންކަމުން، ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހުގެ 20 ވަނަ ދައުރުގެ 9 ވަނަ ޖަލްސާއިން ފާސްކޮށްފައިވާ ޤާނޫނު ނަންބަރު: 22/2010 (ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޝަރުޢީ ދާއިރާގެ ޤާނޫނު) އަށް 5 ވަނަ އިސްލާހު ގެނައުމުގެ ބިލު، ޣައިރު ދުސްތޫރީ ބިލެއްކަމުގައި މި ކައުންސިލުން ދެކޭތީ، އެ ބިލު ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާގެ ބަދަލުގައި، ދިވެހިރާއްޖޭގެ ޖުމްހޫރިއްޔާގެ ޤާނޫނުއަސާސީގެ 91 ވަނަ މާއްދާގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ގޮތުގެމަތިން އެ ބިލު ނަޒަރުސާނީއަށް ފޮނުއްވައި، އެ ބިލުގެ އަލުން ވިސްނައި ބިލު އިސްލާހުކުރުމަށް ރައްޔިތުންގެ މަޖިލީހަށް އަނބުރާ ފޮނުއްވުމަށް އަދި ރައީސުލްޖުމްހޫރިއްޔާއަށް މި ކައުންސިލުން ސަމާލުކަން ދަންނަވައި އެދެމެވެ. އަދި، ޤާނޫނުއަސާސީގެ 133 ވަނަ މާއްދާގެ (ށ) ގައި، ބަންޑާރަނައިބުގެ އޮފީހުން އަދާކުރަންޖެހޭ ހަމަޖެހިފައިވާ ޤާނޫނީ ޤާނޫނުއަސާސީގައި ބަޔާންކޮށްފައިވާ ޤާނޫނުތަކުގެ ބަންޑާރަނައިބުގެ ޤާނޫނީ އަދާކުރުމުގައި އަދި ކަނޑައަޅާ އަދާކުރުމުގައި މަސްއޫލިއްޔަތުގައި ވާޖިބުތަކެއް ޤާނޫނުތަކުގެ ބަންޑާރަނައިބުގެ ހިމެނޭ މަސްއޫލިއްޔަތުތަކުގެ ތެރޭގައި، (ހ) ގައި، ޤާނޫނުގެ ފިޔަވަޅު ބަޔާންކޮށް، ބިލުތަކާ ބެހޭ ބާރުލުމެއް ބަލާ ކަމަށް ބަންޑާރަނައިބުގެ މަސައްކަތްކުރުން ކަމެއް ބާރުލުމެއް ބަލާ ކަމަށް، އެ މާއްދާގެ (ކ) ގައި، ބަންޑާރަނައިބުގެ ދާއިރާގެ އަދާކުރަމުން ހިމެނޭ ބަންޑާރަނައިބު ބިލުތައް ރަސްމީކަން ޤާނޫނުއަސާސީގައި ކަނޑައެޅިފައިވާ، އެއްވެސް ކަމެއްގައި އިސްލާހު އުސޫލުން މިސާލަކަށް ނުވަތަ ސަރުކާރުގެ ބަސް ނުވަތަ ބާރުލުން ބަންޑާރަނައިބުގެ މަޤާމު ނުހިނގާ ކަމާއި، ޤާނޫނުއަސާސީގައި ފިޔަވަޅު ބަޔާންކޮށް ބާރުލުމެއް ބަލާ ކަމެއް

ޚިލާފަށް ޢަމަލުކުރަންޖެހޭގޮތަށް ކޯޓުތަކުގެ ޤާނޫނަށް ހުށަހަޅާފައިވާ އިސްލާހު، އެގޮތުގައި ފާސްނުކުރުމަށް ބަންޑާރަނައިބު އަންގަވައިދެއްވުން އެދި ސިޓީއަކުން ދަންނަވާފައިވާނެއެވެ.

މީގެއިތުރުން، ކޯޓުތަކުގެ ޤާނޫނަށް ހުށަހެޅުނު އިސްލާހަކީ ޤާނޫނުއަސާސީއާ ޖުޑީޝަލް ސަރވިސް ކޮމިޝަނުގެ ޤާނޫނާ ޚިލާފަށް ހުށަހަޅާފައިވާ އިސްލާހެއްކަމަށްވާތީއާއި، ކޯޓުން ވަކިވުމުގެ އަސާސްތަކަށް ކަމަށްވާ، ޢަދުލު އިންސާފު ޤާއިމުކުރުމުގައި ކޯޓުން ވަކިވުމުގެ މައްސަލަ އޮންނަ ބިންގާއި ކޯޓުން ވަކިވުމުގެ ސުލްޠަތު ހިފެހެއްޓުމަށް އޮންނަ މަސްއޫލިއްޔަތާ އެއްގޮތަށް ބަދަލުކޮށްފައިވާތީއާއި، މި އުސޫލާ ޚިލާފަށް ކަނޑައަޅާފައިވާ ބަޔާނާއި ބަރާބަރަށް ބާ ކައުންސިލުގެ އަށް މެންބަރުންނާ ބާ ކައުންސިލުގެ އެގްޒެކެޓިވް ކޮމިޓީގެ އެންމެހައި މެންބަރުންގެ ބައިވެރިވުމާއެކު ކަނޑައެޅިފައިވާ އެކުލަވާލެވިފައިވާ ބަޔާން ދަންނަވާލަމެވެ.

26 ފެބްރުއަރީ 2025